

MŪZIKA SKOLAS PEDAGOGISKAJĀ PROCESĀ CAURI GADSIMTIEM

Music in school teaching processes through the centuries

Liene Batņa
Latvijas Universitāte

Abstract. *Acquisition of music terms is a significant component in a contemporary music lesson in a comprehensive school nowadays. Methodology of teaching music as a separate branch in Latvia started developing in the beginning of the 20th century with the analysis of music educators' experience published by I. Palevics. However, music as a subject at school has a longer history therefore it would be important to explore the pedagogic role of music in different periods because during music lessons not only students' musicality and personal development are facilitated but also the tradition of singing which includes the tradition of Song Festival is maintained. In 2008 the tradition of Baltic Song and Dance Festival was included in the UNESCO List of Representative Human Non-material Culture Heritage. Therefore it is important to explore what pedagogic aspects had provided the vital capacity of Song and Dance Festival tradition throughout centuries. The aim of the article is to analyze the place of music in the pedagogic process in different historic periods. When analyzing the topicality of the article, following aim has been nominated: to explore - how the music learning traditions are formed in Latvian schools, polyphony and choir traditions, teacher education, the knowledge of music teaching inheriting from generation to generation until the.*

Key words: church, Latvian Song Festival, music, music lesson, music teacher, school.

Ievads Introduction

Muzikālās audzināšanas uzdevums – radīt pamatu cilvēka garīguma pilnveidošanai, veicināt radošas personības attīstību, kam raksturīga jūtu, intelekta un gribas harmonija, apzināties savu kultūrpiederību. Tāpēc nozīmīga ir kultūras tradīciju pārmantošana no paaudzes paaudzē. Arī dziedāšanas mācība, mūzikas mācīšanas metodes joprojām tiek pārmantotas no vienas skolotāju paaudzes nākamajā, svarīgākais uzdevums mūzikai skolas pedagogiskajā procesā visos laikos – radīt prieku par dziesmu un dziedāšanu, veidot priekšzināšanas un prasmes dziedāšanā, muzicēšanā. Jau 1928. gadā J. Rozītis akcentē: rosināsim dzīvo mūziku, kas katra bērna dvēselē klusi skan un pēc brīvas izpausmes tiecas, līdz ar to pilnā mērā rosināsim tās formāli izglītojošās, estētiski un estētiski audziņošās vērtības, kas mūzikā slēpjas (Rozītis, 1929). Arī Latviešu kora kultūra saistās ar gadsimtiem ilgu dziedāšanas tradīciju, kas aizsākusies baznīcās un skolās. Vēlāk, kad Latvijā ieviesta kristietība nostiprinājās korāliskā dziedāšana, kas veidoja pamatu kora dziedāšanas tradīcijai. Latvijas mūzikas kora kultūra lielā mērā ietekmējusies no Eiropas mūzikas kultūras un tās tradīcijām. Tieši šī kora kultūra ļāva attīsties Vispārējo dziesmu svētku tradīcijai. Mūsdienās šī tradīcija tiek ar pietāti

uzturēta, un 2008. gadā tika iekļauta UNESCO Reprerzentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā (Dziesmu un deju svētku tradīcija, 2013). Šo kultūrvēsturisko mantojumu ļauj uzturēt stabila muzikālās izglītības sistēma un mākslinieciskā ziņā - prasme apvienot pretstatus. Lai tradīcijas saglabātu, tās jāuztur un jānodod mantojumā nākamajām paaudzēm. Dziesmu svētku tradīcijas saglabāšanos mūsdienās apdraud sociālās, politiskās un ekonomiskās izmaiņas, ko piedzīvo Baltijas valstis. Tomēr kā galvenie svētku apdraudējuma faktori tiek minēti: izmaiņas izglītības sistēmā – mūzikas stundu likvidēšana vidusskolas mācību programmā, koru stundu pārceļšana no obligātā priekšmeta fakultatīvā priekšmeta statusā (Dziesmu un deju svētku tradīcija, 2013).

Latviešu skolu koru kustības un mūzikas stundas nozīme skolu pedagoģiskajā procesā jau akcentējis K. Obšteins, secinot, ka dziņas un daiļuma izjūta izkopjama un audzināma agrā bērnībā, tāpēc arī dziedāšanai ir jābūt katras nopietnas skolas galvenajiem audzināšanas uzdevumiem (Obšteins, 1932).

Analizējot problēmas aktualitāti, tika izvirzīts raksta mērķis ir teorētiski analizēt, kā veidojušās mūzikas mācīšanas tradīcijas latviešu skolās, daudz balsības un koru dziedāšanas tradīcijas, skolotāju izglītošanās, mūzikas mācīšanas zināšanu pārmantošana līdz Pirmajiem Vispārējiem Latviešu Dziesmu svētkiem.

Mūzika pedagoģiskajā procesā, vēsturiskais aspekts *Importance of music in pedagogy, the historical aspect*

Bērnu muzikālā attīstība ilgu gadsimtu noritēja tikai ģimenē. Nodibinot Livoniju, katoļu garīdznieku galvenais uzdevums ir zemnieku pievēršana kristīgajai ticībai. Tas tiek darīts ar baznīcas starpniecību, tāpēc 13.gs. tika dibinātas baznīcas skolas: 1211. gadā pie Doma baznīcas – Domskola, kurā bijusi dziedātāju kapela no Domscolas audzēkņiem un 1216. gadā Jura baznīcas skola. Dziedāšanas apmācībai katoļu baznīca pievērsa nozīmīgu uzmanību, skolās tā bija prioritāte. Fuldas abats Hrabans Maura uzsvēra, ka bez mūzikas neviena disciplīna nevar būt pilnīga (Fūrmane, 1994). Rīgas Domskolā tika izkopts gregoriskā korāļa dziedājums, par to liecina Rīgas Misāles latīniskajā foliantā (Missale Rigense, LZA FB RR, šifrs R 2665), kur līdzās tekstam ir sakrālu vienbalsīgu dziedājumu piemēri. Pēc Domscolas parauga atvērās virkne citas latīniskas skolas pilsētā, kurās dominēja kora dziedāšanas mācība, katru dienu sākot ar trešo klasi (kopā piecas klases) viena pusdienas stunda tika atvēlēta kora dziedāšanas nodarbībai (Fūrmane, 1994).

M. Lutera reformācija Vācijā 1517. gadā ietekmē arī Latvijas teritoriju un 1522. gadā vairākas baznīcas pievienojas luterānismam. M. Lutera izglītības programmā liels stundu apjoms tiek atvēlēts mūzikai (Obšteins, 1930). Šajās skolās balstījās uz M. Lutera idejām, uzskatot, ka mūzika disciplinē, tā ir labākā

audzinātāja, dara cilvēkus maigākus, tikumīgākus un prātīgākus, kā arī, ka katram skolotājam ir jāprot dziedāt (Obšteins, 1930).

Šajā vēsturiskajā laika periodā pirmo reizi aktualizējas jautājums par grāmatām un korāļiem latviešu valodā. 16. gs. Rīgā tika izveidotas mūziķu brālības, 1543. gadā tiek dibināta mūziķu ģilde. 1587. gadā Kēnigsbergā (Königsberg) tika izdota visnenākā latviešu nošu grāmata Nevācu psalmi – vienbalsīgas melodijas menzurālajā notācijā (Vītoliņš, Krasinska, 1972). Nostiprinoties luterānismam Kurzemē un Vidzemē, par pamatreperuāru kļuva luterāniskās baznīcas korāļi: baznīcas dziesmas mācīja mūzikas stundās, kurās bērni dziedāja korāļus. 16. gs. otrajā pusē Latvijas skolās dažādos novados tika organizētas un reorganizētas skolas, kuru galvenais uzdevums bija mācīt skolēnus slavēt Dievu, mācības notika vācu un latīņu valodās. Skolu vadīja rector (lat.val. – rektors), cantor – dziedātājs, colega tertius – trešais kolēģis vai mācītājs (Kļaviņa, 1982). Vadošā pedagoģiskā metode šajās skolās bija dziedāšana. Katoļu garīdznieks E. Tolgsdorfs pats apmācījis zēnus dziedāt, pats rakstījis melodijas un psalmus uz papīra (Kļaviņa, 1982). Pakāpeniski pie baznīcām atvēra augsta līmeņa skolas. Lielajā Jelgavas pilsētas skolā (die Grose Mitausche Stadtschule) no pirmdienas līdz ceturtdienai pirmās divas stundas bija dziedāšana. Svētdienās labākie skolēni kopā ar cantoru apmeklēja dievkalpojumus, kuros tika dziedātas īpašas lūgšanas. Otrdienās un sestdienās visi skolas skolēni apmeklēja baznīcu, lai dziedātu vesperu (vakara lūgšanu). Analizējot informāciju par Bauskas skolu (Otto, 1904), var secināt, ka tajā dziedātas baznīcas mūziķu dziesmas, piemēram, J. Veilanda, Orlando di Lasso, kuru izpildīšana prasa augstu māksliniecisko un profesionālo izglītību. Lai sekmīgāk noritētu dziedāšanas process skolā tika izmantoti mācību palīg līdzekļi: nošu tāfele ar piecām līnijām, tabula ar mūzikas teorijas jautājumiem, divas pultis dziedāšanai, saraksts ar klasē dziedamajām dziesmām (Kļaviņa, 1982).

16. un 17. gs. skolās raksturīga plaši izvērsta reliģiska satura muzikālā darbība, mūzikas stundu skaits arī ir liels. Sākotnēji dziedāšana pamatā tika balstīta uz iekalšanu, vēlāk nošu apmācība norisinājusies pēc absolūtās nošu apmācības sistēmas. Šajā laika periodā nošu nosaukumi tika dziedāti ar burtu nosaukumiem. Analizējot Nevācu psalmus (1587. gads) melodiskā līnija skaidri redzama un saprotama, bet ritms parādīts tikai aptuveni (Vītoliņš, Krasinska, 1972).

Skolu kustībā nozīmīgu ieguldījumu veica J. E. Gliks. Viņš atvēra vairākas skolas zemnieku bērniem, kurās gatavoja skolotājus Alūksnes apriņķim (Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890, 1991). Skolas programma bija divus gadus. Programmā bija J. E. Gлика pārtulkotie Bībeles stāsti un baznīcas dziedāšana, dziedāšana korim bija divas stundas nedēļā, viena stunda melodiņu dziedāšanai. J. E. Gлика ieguldījums mūzikas pedagoģijā bija nozīmīgs, jo Alūksnes apriņķī skolēnu skaits strauji pieauga, tika izglītoti jaunie skolotāji, kuri apmācīja zemnieku bērnus un tas veicināja skolu attīstīšanos visā apkārtnē. Vecpiebalgas draudzes skola dibināta 1687. gadā, kas bija slavēta izglītībā un

tikumībā, skolā bijis koris ar 25 dziedātājiem, ko raksturoja tiem laikiem kvalitatīvs dziedājums, kas liturģijā dziedājis atbildes, kā arī pēc svētrunas latviski Rinka Alleluja. A. Rudzītis analizējot skolu situāciju Vidzemē uzsver, Jaunpiebalgas draudzes skolā skolotājs P. Ulpe bija liels mūzikas mīļotājs un dziedātājs, un rūpējās par draudzes dziedāšanu un pat baznīcas kora dibināšanu. Sarežģītas Hendeļa, Haidna, Mendelzona, Baha komponētas dziesmas, jau tajā laikā dziedāja Jaunpiebalgas dziedātāju koris dziedāja draudzes Dieva kalpošanā un uz lieliem svētkiem, īpaši Bībeles svētkiem (Rudzītis, 1935). 1738. gadā Valmiermuižā, tika dibināts tautas skolotāju seminārs, kurā mācījās burtot, lasīt, rakstīt, kā arī dziedāt pēc notīm. Nozīmīgs ir Izmeklēšanas komisijas protokolā tiek akcentēts, ka dziedāšanas skološanu pēc notīm, lai pēc tam varētu noturēt melodiņu. Pareiza dziedāšana, jo sevišķi dievkalpojuma laikā, bija viena no acīmredzamākajām un ausīm dzirdamākajām ačgārnībām – katrs zemnieks dziedāja (bļāva) kā mācēja, kā dēļ baznīcā bija dzirdams haotisks troksnis, nevis Dievam tīkama dziedāšana, bet jau pēc gada dziedāšana radikāli uzlabojusies un uz baznīcas svētkiem jau dziedājuši pat daudz balsīgi (Straube, 2005). Semināra pirmie beidzēji bijuši Šķesteru Pēteris, Kīšu Pēteris un citi, kas veidoja jaunas brāļu draudzes grupas un organizējās draudzes dažādos novados, izdodot arī dziesmu grāmatu (Straube, 2005). Daudzās latviešu skolās mūzika bijusi ne tikai mācību stundu komponente, piemēram, Meldzeres skolā A. Spāģis strādājis par skolotāju, dziesmas skanēja, gan stundās, kurās dziedāja garīgas dziesmas un vācu autoru darbus, gan arī starpbrīžos (Bahmanis, 1932). 1737. gadā tika nodibināta skola Grobiņā ar nosacījumu, cantoram kā vienīgajam skolotājam jāprot jebkurā laikā spēlēt klavieres un jāprot labi dziedāt. Šādi nosacījumi skolotājam tiek izvirzīti pirmo reizi, jo citur Latvijas skolās skolotāji vāji pratuši latviešu valodu, slikti pārzinājuši dziedāšanas mācīšanas metodiku. Vēsturiskā situācija aktualizē nepieciešamību izglītēt jaunus latviešu skolotājus, taču muižniecības vispārējā attieksme pret latviešu izglītošanu bija izteikti negatīva. Mācītājus ļoti uztraucis fakts, ka latvieši vēl joprojām stiprā mērā godina savus pagāniskos Dievus.

Var secināt, ka šajā laika periodā tiek pievērsta uzmanība dziedāšanas kvalitātei, uz skolām tika izsūtīti apkārtraksti ar tekstu: Skolas bērni pamatīgi jāmāca dziedāt un draudzei jāaizrāda, lai paklausās skolas bērnu un skolmeistara dziedāšanu. Skolas bērni, lai svētdienās pa dievkalpošanas laiku sapulcējas pie sava skolmeistara. Ar neatlaidīgu vingrināšanos varēs uzlabot dziedāšanu. Bērniem jāvingrinās patstāvīgā dziesmu dziedāšanā, kā arī dziesmas sākuma toņa uzņemšanā (Kļaviņa, 1982).

Kad 1795. gadā Kurzemi pievieno Krievijai, Latvijā pieaug krievu mūzikas kultūras ietekme. Ar šo brīdi Latvijas mūzikā sākās profesionalizēšanās. Rīgā un Jelgavā tika izveidoti pirmie galma orķestri, kuri svinību gadījumos iestudēja vairākbalsīgus kora priekšnesumus. Tiek izveidotas mūzikas brālības, Liepājā dibina Komēdiju teātri, 1760. gadā tiek dibināta Rīgas mūzikas biedrība, 1782. gadā Rīgā dibina vācu operas un drāmas teātri (Vītoliņš,

Krasinska, 1972). 1802. gadā Krievijas Impērijas imperators Aleksandrs I nodibināja tautas apgaismošanas ministriju. Krievija tika sadalīta mācību apgabalos, katra apgabala centrā bija universitāte. Latvijas un Igaunijas mācību apgabala centrs bija Tērbatas universitāte. Muižniecība uzsāka cīņu pret šiem likumiem, taču Tērbatas Universitāte turpināja aktīvi veidot priekšlikumus par skolotāju semināru dibināšanu, bet vēsturiskos notikumus pārtrauc 1812. gada karš. 1829. gadā pie Tērbatas Universitātes tiek atvērta divgadīga skolotāju seminārs, pie semināru plānu izstrādāšanas nopietni atgriežas 1819. gadā Kurzemes guberņas skolu direktors J.D. Braunšveigs, kas pats studējis Tērbatā. Viņš profesionāli izstrādā semināra mācību plānu. Otrs, kurš strādā pie semināra plāna tapšanas, bija K.F. Vatsons Lestenes mācītājs. Viņa mācību plānā bija pamatota doma, ka latviešu kultūras līmenis nav izskaidrojams ar garīgo spēju trūkumu, kā daudzviet uzskatīja muižniecība, bet ar izglītības trūkumu. Savā pedagoģiskajā plānā viņš akcentē metodikas nozīmību, akcentējot meloņu dziedāšanu. Šajā periodā pirmo reizi izskan doma par mūzikas mācību praksi. Tomēr arī šīs idejas muižniecība noraida.

1824. gadā Kursīšu mācītājs Pauslers uzaicina pārējos mācītājus izmācīt spējīgākos jaunekļus par skolotājiem. Ēdoles skolā dziedāšanas apmācības process tiek raksturots: visi it skunstīgi dziedā, tagad jau pie dziedāšanas palīdz un atbild mācītājam altara dziesmās. Skolmeistaram ir klavieris skolas istabā, uz ko viņš pie dziedāšanas spēlē, arī dažreiz viņš tos bērnus baznīcā pie ērģelēm māca dziedāt (Vītoliņš, Krasinska, 1972).

1833. gadā doktors D.A. Bergmanis, uzsāk darbību Cīravas Dzērvē skolā (Žukovs, 1990), kur 1834. gadā jau pātaro 106 bērni un no piecām citām muižām pa skolmeistaram. D. A. Bergmanis (Kalnenieks) ir uzskatāms par pirmo pedagoģiski izglītoto latvieti Kurzemē. Skola bijusi populāra, jo visas teorētiskās zināšanas bija pamatotas un sasaistītas ar dzīvi, skolas pedagoģiskā darbība pamatojas J. H. Pestalocija pedagoģiskajos principos. Dzērvē skola iegūst īpašu nozīmi Kurzemes vēsturē kā pirmā skolotāju sagatavošanas iestāde Kurzemē, līdz 1847. gadam Dzērvē tiek sagatavoti vairāk kā 60 skolotāji, un pirmo reizi Latvijā tiek mācīta ciparu metode mūzikā. Dzērvē skolā dziedāšanas metodika attīstījās pakāpeniski: sākuma etapā mācīja pakāpes, apzīmējot ar cipariem, vēlāk pārgāja uz notīm. Drīz pēc Bergmaņa uz Prūsiju mācīties par skolotājiem dodas vēl divi latvieši. Seminārists J. Šūlmans 40 ik svētdienā uz kori dziedam. Savā vēstulē seminārists akcentē: ak, cik jauki un mīlīgi tā kora dziedāšana mums iet, to nespēju aprakstīt. Es esmu arīdzan iekš 4 balsu dziedāšanas iedalīts un dziedu to pašu balsi, ko Valteķos dziedāju, ik svētdienas līdz simts dziedam, jo citi mazi skolas bērni dzied līdz. (Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890. gadam, 1991). Tātad var secināt, ka sāk veidoties tradīcija vairākbalsības dziedāšanai, kas ir pamats kopā dziedāšanas svētkiem. Šajā laika periodā aizvien vairāk tiek uzsvērtā mūzikas nepieciešamība skolās, ka dziedāšanas mācības galvenais mērķis ir muzikālās inteliģences attīstība un

izdaiļošana, tā veidojas vienīgi novērošanas un pašdarbības ceļā, akcentē Bīderu jeb Bebru Juris (Pedagoģiskā doma Latvijā no 1890. līdz 1940. gadam, 1994).

Pirms nodibinājās pirmie kori, mākslīgu dziedāšanu sāka kopt vispirms skolās, akcentē J. Straume pazīstams ar pseidonīmu Vaidelaitis, viņa izdotajā Baltijas mūziķu kalendārā. J. Straume uzsver, ka skolās bērni dziedāja divbalsīgas un trīsbalsīgas dziesmas, visi dziesmu teksti tulkoti no vācu valodas, melodijas pārņemtas no vācu skolas, nebija izdevīgi pierakstīt un apkopot latviešu tautas dziesmas. Tikai 1845. gadā tika izdots krājums Dziesmiņas latviešu bērniem un jaunekļiem, kurā pārsvarā bija vienbalsīgas, divbalsīgas un trīsbalsīgas dziesmas ar laicīgiem tekstiem. Daudzbalsīgā dziedāšana profesionāli pilnveidojās J. Cimzes pedagoģiskās darbības laikā, kurš, popularizējot domu par skolotāju sapulcēm, pirmo reizi Latvijā 1843. gadā organizēja semināru skolotājiem, kurā nopietni sāka pievērsties četrbalsīgas dziedāšanas izkopšanai (Valkas novadpētniecības muzejs, 1989). J. Cimze neatzina ciparu mācīšanas metodi, un Valkas skolotāju seminārā šo metodi vairs nemācīja. Viņš atzina, ka liela nozīme ir analītiskajai metodei no teorijas uz praksi, mācību procesam jābūt attīstošam (Valkas novadpētniecības muzejs, 1989). Izveidojās situācija, ka apmācība pēc ciparu metodes galvenokārt saglabājās Kurzemes skolās. Grobiņas apkaimē strādājošo skolotāju G. un Ā. Tauriņu 1872. gadā izdotajā metodiskajā krājumā ir akcentēta ciparu metodes saskaņošana ar absolūto augstumu mācīšanu, doti norādījumi darbam ar kamertoni. Kurzemes skolās un skolotāju semināros darbojās ar ciparu metodes pielietošanu, bet vēlāk metodiķi pierāda, ka ciparu metodē ir vairāk nepilnības par tās priekšrocībām, tādēļ Latvijas skolās ciparu sistēma netika ieviesta. Šajā vēsturiskajā periodā atkal aktualizējas nepieciešamība pēc izglītotiem latviešu skolotājiem, tāpēc tiek dibināti jauni skolotāju semināri. Arī šajos semināros skolotāju izglītošanā liela nozīme bija mūzikai, piemēram, Jelgavas skolotāju institūta mūzikas pasniedzējs J. Rozītis uzsver, dažas akadēmijas uzņem tikai tos, kas pie iestāšanās iztur noteiktu pārbaudījumu mūzikā – audzēkņi studē mūzikas priekšmetus pēc vienas programmas, citas neprasa iestāšanās eksāmenus, pēc iestāšanās šķiro (Trinīte, 2007). Vieni (speciālā grupa) ir tie, kas mūzikā labi sagatavoti – tiek sagatavoti pēc speciālas programmas un iegūst tiesības strādāt skolā par skolotāju, otri (obligātā grupa) – jāiemācās zināms minimums, kas nepieciešams ikvienam skolotājam. Obligātā grupa apguva 10-15 mūzikas stundas nedēļā tai skaitā mūzikas elementāro teoriju, vispārējo dziedāšanu, mūzikas mācīšanas metodiku. Speciālā grupa – obligāta ir klavierspēle vai vijolspēle (citi spēlē abus), 4 stundas nedēļā – teorētiskie priekšmeti mūzikā (harmonija, dziedāšanas mācīšanas metodika, formas mācība), 4 stundas – kora dziedāšana, 1 reizi nedēļā instrumenta spēle (Kļaviņa, 1978). Institūtā audzēkņu rīcībā Mūzikas kabinets bijis bagātīgi aprīkots – 330 mūzikas mācībai nepieciešamie mūzikas instrumenti. Audzēkņu rīcībā bija 9 klavieres un 1 harmonijs. No visiem institūta absolventiem dziedāšanas skolotāja tiesības ieguva 25% - 99 audzēkņi no 396 (Latvijas PSR Pedagoģu

biedrība, 1989). Līdzīga situācija ir arī Valkas –Valmieras skolotāju seminārā, kur dziedāšana ieņem nozīmīgu vietu stundu sarakstā - 1.,3.,4.klasē – ik nedēļu 2 mācību stundas. Dziedāšanas mācīšanas mērķis ir attīstīt audzēkņos muzikālās prasmes un dziedāt tādos apmēros, ka tautskolā viņi varētu uzņemties dziedāšanas mācību skolās. Audzēkņu pienākums – piedalīties baznīcas dziedāšanas seminārā vai kādā citā baznīcā apgūstot baznīcas rituāla mūziku, iemācīties himnas. Skolā ir arī koris, lai semināra vecākās klases audzēkņi varētu praktizēties kora vadīšanā (Valsts centrālais pedagogiskais institūts, 1931). Šādi organizēta pedagogiskā procesa rezultātā skolās sāk strādāt skolotāji, kuri uzsver mācīšanas metodikas nozīmību dziedāšanas kvalitātes izaugsmē. Ikvienā darbā ir vajadzīgi pareizi paņēmieni, noteikta metode un darba stils, kas attiecināms uz Baltijas skolotāju semināra absolventiem (Valsts centrālais pedagogiskais institūts, 1931). Baltijas skolotāju semināru absolvējuši latviešu mūzikas mācīšanas metodiķi, piemēram, Ā. Šilllers, I. Palevičs, J. Bebris, kuri vēlāk turpināja dziedāšanas mācīšanas metodikas pētniecisko darbību. Latvijā aizsākās aktīva mūzikas pedagogiskā darbībā, skolās turpināja bērnus mācīt vokāli pareizi dziedāt, uzmanību pievēršot arī mūzikas teorijas apguvei, kā arī skolās turpinājās koru dziedāšanas attīstība. Rīgas Latviešu biedrības namā 1873. gadā 26. jūnijā Baltijas skolotāju semināra koris J. Dreiberģa vadībā ar Baumaņa Kārļa dziesmu „Dievs svētī Latviju” tiek ieskandināti Pirmie Vispārējie Latviešu Dziedāšanas svētki (Ozoliņš, 1936), kas bija pamats jaunas un ilglaicīgas, vienojošas kultūras tradīcijas aizsākumam. Līdz mūsdienām Dziesmu svētki attīstījušies par multidisciplināru kultūras pasākumu, kļūstot par nozīmīgu nacionālās identitātes simbolu, kas aptver dažādus mākslas žanus un māksliniecisko izpausmju veidus.

Secinājumi Conclusions

Analizējot vēsturisko aspektus par mūzikas nozīmi pedagogiskajā procesā, var secināt:

- Liturģiskie dziedājumi baznīcās un skolās veicinājuši mūzikas pieraksta nepieciešamību mūzikā.
- Vēsturiski nav bijuša vienotas paradigmas mūzikas mācīšanā, skolotāji pamatojās uz savu pieredzi, baznīcas dziedāšanas pamatnostādņēs.
- Latviešu skolotāju izglītošanās nostiprināja latviešu skolu kustību Latvijā. Attīstoties skolotāju semināriem, pilnveidojās mūzikas mācīšanas metodika, kā rezultātā veidojās priekšnosacījumi pirmajiem Vispārējiem Latviešu Dziedāšanas svētkiem, kas līdz mūsdienām kļuvuši par nozīmīgu nacionālās identitātes simbolu un attīstījušies par multidisciplināru kultūras pasākumu.

Kopsavilkums

Acquisition of music terms is a significant component in a contemporary music lesson in a comprehensive school nowadays. Methodology of teaching music as a separate branch in Latvia started developing in the beginning of the 20th century with the analysis of music educators' experience published by I. Palevics. However, music as a subject at school has a longer history therefore it would be important to explore the pedagogic role of music in different periods because during music lessons not only students' musicality and personal development are facilitated but also the tradition of singing which includes the tradition of Song Festival is maintained. In 2008 the tradition of Baltic Song and Dance Festival was included in the UNESCO List of Representative Human Non-material Culture Heritage. Therefore it is important to explore what pedagogic aspects had provided the vital capacity of Song and Dance Festival tradition throughout centuries. The aim of the article is to analyze the place of music in the pedagogic process in different historic periods. When analyzing the topicality of the article, following aim has been nominated: to explore - how the music learning traditions are formed in Latvian schools, polyphony and choir traditions, teacher education, the knowledge of music teaching inheriting from generation to generation until the First Latvian Song Festival. The analysis of the historical aspects of the value of music in in the pedagogical process concludes that:

- Liturgical chants in churches and schools contributed to the need for music notation.
- Historically, there have not been any paradigms of music teaching. Teachers were based on their personal experiences or from the guidelines for church singing.
- Latvian teacher education strengthened Latvian school movement. The development of teacher seminars improved music teaching methodology, as a result, making provision for the First Latvian Song Festival.

Literatūra

Bibliography

1. Bahmanis, K. (1932). *Andrejs Spāģis un viņa laikmets*. Rīga.
2. Fūrmane, L. (1994). *Mūzikas izglītības vēsturiskie un teorētiskie aspekti Latvijā 19.gs. un 20.gs. sākumā*. Promocijas darbs. Rīga: JVLMA Nr.Z1878, 12. -16.
3. Kļaviņa, Dz. (1978). *Relatīvā solmizācija*. Rīga: Zvaigzne.
4. Kļaviņa, Dz. (1982). *Darbs ar skolu jaunatnes koriem. I daļa*, Rīga: Māc.iest.met.kab.
5. *Latvijas PSR Pedagogu biedrība, Vidzemes skolotāju semināram 150 gadu*. (1989). Rīga: Latvijas PSR tautas izglītības ministrijas izdevniecība.
6. Obšteins, K. (1930). *Paidegoģijas vēsture. Jaunie laiki II daļa*, Rīga.
7. Obšteins, K. (1932). *Paidegoģijas vēsture. Audzināšana un izglītība. III daļa*, Rīga.
8. Otto, G. (1904). *Die Offentlichen Shulen zu herzoglicher Ziet Mittau (1567-1806)*.
9. Ozoliņš, K. (1936). *Valkas-Valmieras skolotāju seminārs 1894-1919.,Semināra vēsture*. Rīga: Grāmatu apgāds A.Gulbis.
10. *Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890.gadam*. (1991). Rīga: Zvaigzne.
11. *Pedagoģiskā doma Latvijā no 1890 līdz 1940.gadam*. (1994). Rīga: Zvaigzne.
12. Rozītis, J. (1929). *Dziedāšanas mācības metodika*. Rīga: Valters un Rapa.
13. Rudītis, A. (1935). *Skolas Jaunpiebalgā un Rankā (1694-1935)*. Rīga: Valters un Rapa.

14. Straube, G. (2005). *Ģenerālienes M.E.fon Hallartes rūpe*. Rīga: Raka.
15. Trinīte, B. (2007). *Balss un tās traucējumi*. Liepāja: Liepa.
16. Valkas novadpētniecības muzejs. (1989). *Jānis Cimze*. Valka: Valkas novadpētniecības muzejs.
17. *Valsts centrālais pētnieciskais institūts 1925.-1930.* (1931). Rīga: Jelgavā, komisijā pie A/S Valters un Rapa.
18. Vītoliņš, J., Krasinska, L. (1972). *Latviešu mūzikas vēsture*. Rīga: Liesma.
19. Žukovs, L. (1990). *Skolotāju semināri Kurzemē*. Rīga: LR tautas izgl.min.Augst.izgl. māc.met.līdz.
20. UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (2013). *Dziesmu un deju svētku tradīcija*. Pieejams <http://www.unesco.lv/lv/kultura/nematerialais-mantojums-2/dziesmu-un-deju-svetku-tradicija-2/dziesmu-un-deju-svetku-tradicija-1/> (access: 24.02.2013).

Liene Batņa, doktorante	Latvijas Universitāte Jūrmalas gatve 74/76, Rīga LV-1001 e-pasts: lienebatna@inbox.lv tālrunis + 371 26172271
-----------------------------------	---